

авторами статті учитивались концепція і стандарти освіти. Поєднання, як наслідок, впровадження компетентного підходу в навчання географії потребує перегляду змісту географічного освіти, що дозволить вибрати і структурувати його, тим самим досягти бажаного результату.

Ключеві слова: підручник по географії; зміст географічного курсу; старшокласники, курси по вибору; навчальна програма, географічна компетентність; методична робота з підручником.

Nazarenko T., Shylina N.

FORMING OF SUBJECT COMPETENCE IN SCHOOL WITH THE HELP TEXT CONTENT OF GEOGRAPHY TEXTBOOK

The author of the article is Nazarenko Tetiana, a famous methodologist from the field of geography and Shylina Natalia, a teacher having significant experience, and a scientific degree. The article deals with the structural features of the contents of the modern textbook on geography, which form the geographical competence of high school pupils. On the basis of conducted psychological and pedagogical studies on the use of a textbook at the lessons of geography in school, the authors formulated the defining requirements for the content of a textbook on geography for the formation of pupils' geographical competence and presented consensus directions in the activities of teachers of geography.

The task of the school in the light of formation of geographical competence is to promote the geographic approach to research activities in education, as well as the introduction of methods of geographic education in teaching at school. To do this, it is necessary to strengthen the value of geographic education through a variety of optional courses: Political Geography, Constructive Geography, GPS, Geography of Natural Resources, Geography of Languages, and Geography of Culture of the World, Geography of Medicine, Country Studies and other.

As the competence approach in school-based geographic education should be accompanied by changes in approaches and mechanisms for the formation of content, we have taken into account the concept and standards of education. Therefore, as a consequence, the introduction of the competence approach in the geography requires a revision of the content of geographical education, which will allow to select and structure it, thereby achieving the desired result.

Authors of the article emphasize that competence imposes high requirements for independent professional activity, which is based on deep subject knowledge, ability to take responsibility, ability to act constructively, rationally, flexibly, actively, creatively, unite individuality and find the best ways for realizing personal potential.

Keywords: Geography textbook; content of the geographic course; high school, curriculum; geographic competence, elective courses; methodological work with the textbook.

УДК 373.3/.5.091.64:655.3.066](519.5)

СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДРУЧНИКАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ КОРЕЯ

О. В. Николюк,
*начальник відділу науково-методичного забезпечення
видання навчальної літератури,
Інститут модернізації змісту освіти
e-mail: olga_nikolyuk@ukr.net*

У статті автор розкрив деякі аспекти проблеми забезпечення підручниками закладів загальної середньої освіти. В контексті нового Закону України «Про освіту», оновлення

законодавства в усіх сферах освіти першочерговим завданням є осучаснення змісту освіти та вдосконалення засобів навчання, серед яких підручник залишається важливим носієм змісту освіти. Автор акцентує увагу на тому, що проблеми підручникотворення доцільно розв'язувати через інтеграцію кращих надбань і творче використання досвіду зарубіжних країн.

Значні досягнення в цьому відношенні має освітня система Республіки Корея. Автор аналізує деякі умови і закономірності розвитку шкільної освіти цієї країни та її складової – системи підручникотворення. Здійснений автором порівняльний аналіз систем забезпечення підручниками закладів загальної середньої освіти України та Республіки Корея засвідчує наявність відмінностей і спільних підходів. Автор доходить висновку, що виявлені в процесі дослідження здобутки та проблеми освіти Республіки Корея будуть корисними для творчого використання у вирішенні аналогічних питань в Україні.

Ключові слова: шкільна освіта; підручник; навчально-методичні матеріали; smart-освіта; навчальний заклад.

Постановка проблеми. Система забезпечення підручниками закладів загальної середньої освіти складна і багатоаспектна. Організаційно-технологічний цикл видання навчальної літератури включає розробку проектів, експертизу, видання, доставку та апробацію підручників і посібників. Щоб система ефективно функціонувала, насамперед потрібно підготувати нормативно-правову базу: прийняти такі акти, які б забезпечили контроль якості підручника з боку держави, своєчасне оновлення змісту освіти, фінансування в повному обсязі потреб закладів освіти та унеможливлення проявів корупції і порушень доброчесності. Прийняття рішень освітянським менеджментом має бути виваженим і науково обґрунтованим. У зв'язку з зазначеним виникає потреба пошуку шляхів розвитку освіти та її складової – системи навчально-методичного забезпечення. В умовах інтенсивного розвитку міжнародного освітнього простору цю проблему доцільно вирішувати через творче використання досвіду інших країн. Показовою для цього є освітня система Республіки Корея, яка в останні роки утримує лідерські позиції за результатами міжнародних досліджень (Pearson, Learning Curve).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заслужують на увагу дослідження вченими системи навчального книговидання в контексті розвитку демократичного суспільства в Україні, залучення громадськості до проблем реформування освіти (В. Войтов, О. Овчарук та ін.). Відзначаючи певні досягнення системи створення нових підручників, учені визнають, що вона не відповідає світовим тенденціям розвитку освіти, в змісті підручників представлений недостатньо компетентісно орієнтований підхід та розвиваючий аспект, допоміжні матеріали та приклади для самостійного навчання учнів (О. Стоцька, С. Клепко та ін.). У дослідженнях українських і міжнародних експертів неодноразово фіксувалися проблеми наявної системи навчального книговидання: низька якість навчальної літератури (Т. Лукіна та ін.), обтяжене кількістю бюрократичних процедур і дій управління системою (Г. Касьянов, С. Клепко, Т. Харламова та ін.), недоліки процесу закупівлі підручників, які уможливають постійні порушення доброчесності (дослідження Інституту розвитку освіти та ін.), надмірне зосередження функцій управління, контролю якості, розподілу ресурсів, конкурсного відбору та

постачання навчальної літератури в одній інституції (О. Афонін, Г. Касьянов, Т. Харламова та ін.). Здійснений аналіз наукової літератури засвідчив, що опис систем забезпечення підручниками в європейських країнах здійснено лише за окремими параметрами: фінансування, відбір, дозвіл, деякі аспекти розробки та впровадження цифрових підручників в контексті реалізації стратегії smart-освіти, розробленої в Південній Кореї (Л. Корсунська та ін.). Ґрунтовних досліджень з питань формування та функціонування системи навчального книговидання азійських країн, зокрема Республіки Корея, не виявлено.

Мета статті – з'ясувати особливості системи забезпечення підручниками закладів загальної середньої освіти Республіки Корея, їх здобутки та проблеми, порівняти з сучасним станом навчального книговидання в Україні.

Виклад основного матеріалу. На державному рівні в Кореї визначено строк здобуття освіти 15 років: 3 роки – виховання та розвиток в дитячих садках; обов'язкова освіта протягом 9 років (початкова школа – 6 років і середня – 3 роки); старша школа – 3 роки навчання або працевлаштування [3, с. 47]. Структура та зміст південнокорейської освітньої системи переглядаються та оновлюються кожні 5-10 років. Особливо це стосується математичної освіти, остання ревізія якої почалася в 2011 році, а прийняті нововведення були імплементовані вже в 2013 році.

Згідно з законодавством Республіки Корея (частина 1 статті 29 «Закону про загальну середню освіту») у школах мають використовуватися підручники, авторські права на які належать Міністерству освіти або підручники, ухвалені міністром освіти. В Південній Кореї підручник залишається традиційно авторитетним засобом освіти в школі, першоджерелом, в якому викладено зміст навчального предмету і основний методичний матеріал. Уроки в корейських школах ведуться з використанням цифрових, електронних та паперових підручників [6, с. 79].

В Кореї діє чітка система контролю з боку держави за змістом підручників у вигляді дозволів. Державними підручниками, що видаються за кошти держави, забезпечується вивчення загальних обов'язкових предметів початкової школи – корейська мова, суспільство, етика і мораль, математика, історія в середній та старшій школах. Для всіх інших предметів навчального плану початкової школи та шести предметів середньої і старшої школи (корейська мова, суспільство, етика і мораль, математика, наука, англійська мова) підручники ухвалює міністр освіти. Ухвалені підручники обов'язково проходять державну апробацію. Підручники для творчої дослідницької діяльності та усіх інших предметів навчального плану використовуються з дозволу голови регіонального департаменту освіти або директора школи після успішного проходження апробації на рівні місцевих органів самоврядування [8, с. 130].

Друковані підручники використовуються для всіх предметів державних освітніх програм, е-підручники як додаткові посібники у процесі вивчення англійської мови, а цифрові підручники найчастіше використовуються для проведення дослідів [8, с. 131].

В навчальних закладах Кореї з 2011 року активно впроваджується система smart-освіти, яка базується на вміннях XXI століття: 1) критичне мислення та розв'язання проблем; 2) творчість та інновації; 3) співпраця та лідерство; міжкультурне взаєморозуміння; 5) комунікація; 6) грамотність у сфері ІКТ; 7) кар'єра та життєві навички [5, с. 78]. Постійне збільшення частки використання на уроці альтернативних матеріалів призвело до того, що підручник не сприймається як єдине джерело знань. Тому серед семи основних завдань Стратегії просування smart-освіти на перше місце поставлено розробку і впровадження цифрових підручників, які є одним із вагомих чинників задоволення потреб сучасного суспільства у швидко зростаючому об'ємі знань та інформації, а також забезпечення своєчасного адаптованого до індивідуальних потреб і рівня розвитку навчання – основної мети smart-освіти [5, с. 78]. Поряд з цим набуває більшого значення роль викладачів у розробці, виборі й поданні підручників для забезпечення ефективної передачі змісту освіти. Авторами навчальної літератури є спеціалісти в галузі освіти: викладачі шкіл, вищих навчальних закладів, співробітники науково-дослідних інститутів, які отримують доручення на розроблення і поширення підручників для підтримки певної державної програми, або проводяться конкурси на кращу навчальну книгу, наприклад, для дослідницьких шкіл. Спеціалізовані видавництва, що здійснюють друк навчальної літератури, розміщують на своїх сайтах додаткові навчально-методичні матеріали для вчителів. Наразі спостерігається тенденція до урізноманітнення розробки та впровадження навчально-методичних матеріалів завдяки розвитку креативного мислення та інноваційних технологій: навчальні матеріали є на сайтах видавництв, на освітньому сайті Національного учбово-навчального центру – EDUNET, який започатковано в якості всеохоплюючої системи послуг освітньої інформації в 1996 році, на «YouTube» та освітніх телеканалах, на сайтах департаментів освіти, на приватних сайтах для викладачів.

Разом з тим корейські вчені акцентують увагу на проблемах, що існують в системі забезпечення підручниками учнів початкової і загальної середньої освіти: невпевненість щодо результатів розширення автономії у виборі підручників, визначення межі відповідальності держави за зміст підручників і межі дозволеної автономії, зміна сприйняття підручників на місцях як єдиного джерела знань, збільшення ролі викладачів у розробці, виборі і використанні цифрових та е-підручників [8, с. 132].

Висновки. Порівнюючи системи забезпечення підручниками закладів загальної середньої освіти України та Республіки Корея, можемо зробити такі висновки:

– структура загальної середньої освіти Південної Кореї відрізняється від української (кількість класів початкової і базової середньої освіти різна);

– на відміну від корейських підручників, авторські права на використання яких належать Міністерству освіти Республіки Корея, в Україні, як правило, виключні майнові права на друк підручників мають видавництва;

– в школах Південної Кореї забезпечено перехід на навчання за цифровими підручниками, в Україні тільки розпочато роботу в цьому напрямку.

Порівняльний аналіз систем забезпечення підручниками шкільної освіти в Україні та Республіці Корея попри відмінності засвідчує наявність спільних підходів:

– як в Україні, так і в Республіці Корея держава забезпечує учнів базової середньої освіти безоплатними підручниками;

– в обох державах існує дозвільна система, яка забезпечує державний контроль за змістом та якістю підручників, а також апробація навчальної літератури;

– обов'язковим є конкурсний відбір підручників, що видаються за кошти державного бюджету;

Таким чином, досліджуючи законодавчу базу, організаційно-технологічні аспекти системи забезпечення підручниками навчальних закладів Республіки Корея, маємо змогу використати їх позитивний досвід і реалізувати здобутки в процесі оновлення українського законодавства в галузі освіти, зокрема в системі забезпечення підручниками закладів загальної середньої освіти.

Використані джерела

1. Афонін О., Касьянов Г., Харламова Т. Навчальне книговидання в Україні: пропозиції змін. Аналітична записка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iro.org.ua/ua/main/research/25>.

2. Войтов В., Овчарук О. Проблеми шкільного підручника // Стратегія реформування освіти в Україні. Рекомендації з освітньої політики (за підтримки ПРООН, Міжнародного Фонду “Відродження” та Інституту відкритого суспільства) / Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2003. – С. 169 - 205.

3. ИнфоКорея. Существенное руководство для педагогов // Центральная Академия корееведения. – Сеул: Бюро распространения объективной информации о Корее, 2016. – 81 с.

4. Касьянов Г., Клепко С., Харламова Т. Навчальне книговидання в Україні. Системні проблеми та варіанти змін. – К.: Шкільний світ, 2008

5. Корсунська Л. М. Корейська концепція smart-освіти: загальне навчання, цифрові підручники і smart-школи / Л. М. Корсунська // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2013. – № 11. – С. 77-80.

6. Лі Син-Мі Освітній процес в Кореї: на прикладі оновленого плану 2009 року / Освітня програма з корейської культури для українських фахівців з підготовки підручників // Центральна Академія кореезнавства. – Сеул: Бюро поширення об'єктивної інформації про Корею, 2016. – С. 76 - 94.

7. Лукіна Т. О. Якість українських підручників для середніх загальноосвітніх шкіл: проблеми оцінювання і результати моніторингу. – К.: Академія, 2004.

8. Со Джі-Йон Навчально-методичні матеріали для викладачів / Освітня програма з корейської культури для українських фахівців з підготовки підручників // Центральна Академія кореезнавства. – Сеул: Бюро поширення об'єктивної інформації про Корею, 2016. – С. 129 - 142.

9. Огляди ОЕСР на тему доброчесності в освіті: Україна 2017 / Переклад з англ. – Інститут розвитку освіти, – К.: Таксон, 2017. – С. 107 - 120.

10. Стоцька О. В., Клепко С. Ф. та ін. Український шкільний підручник: перспективи діалогу громадськості і влади//Постметодика. – 2007. – № 5 (76). – С. 23-30.

References

1. Afonin O., Kasianov H., Kharlamova T. Navchalne knyhovydannia v Ukraini: propozytsii zmin. Analitychna zapyska [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://iro.org.ua/ua/main/research/25>.

2. Voitov V., Ovcharuk O. Problemy shkilnoho pidruchnyka // Stratehiia reformuvannia osvity v Ukraini. Rekomendatsii z osvithoi polityky (za pidtrymky PROON, Mizhnarodnoho Fondu "Vidrozhennia" ta Instytutu vidkrytoho suspilstva) / Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. – Kyiv, 2003. – S. 169 - 205.

3. InfoKoreya. Sushchestvennoye rukovodstvo dlia pedagogov // Tsentralnaya Akademiya koreyevedeniya. – Seul: Biuro rasprostraneniya obyektivnoi informatsyi o Koreye [Significant guideline for teachers // Central Academy of Korean Studies. – Seul: Division of Understanding Korea Project] 2016. – 81 p. (Rus)

4. Kasianov H., Klepko S., Kharlamova T. Navchalne knyhovydannia v Ukraini. Systemni problemy ta varianty zmin. – K.: Shkilnyi svit, 2008

5. Korsunsk L. M. Koreiska kontsepsiia smart-osvity: zahalne navchannia, tsyfrovi pidruchnyky i smart-shkoly / L. M. Korsunsk // Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti. – 2013. – № 11. – S. 77-80.

6. Li Syn-Mi Osvitnii protses v Korei: na prykladi onovlenoho planu 2009 roku / Osvitnia prohrama z koreiskoi kultury dlia ukrainskykh fakhivtsiv z pidhotovky pidruchnykiv // Tsentralna Akademiia koreieznavstva. – Seul: Biuro poshyrennia obiektyvnoi informatsii pro Koreiu, 2016. – S. 76 - 94.

7. Lukina T. O. Yakist ukrainskykh pidruchnykiv dlia serednikh zahalnoosvitnikh shkil: problemy otsiniuvannia i rezultaty monitorynhu. – K.: Akademiia, 2004.

8. So Dzhi-Yon Navchalno-metodychni materialy dlia vykladachiv / Osvitnia prohrama z koreiskoi kultury dlia ukrainskykh fakhivtsiv z pidhotovky pidruchnykiv // Tsentralna Akademiia koreieznavstva. – Seul: Biuro poshyrennia obiektyvnoi informatsii pro Koreiu, 2016. – S. 129 - 142.

9. Ohliady OESR na temu dobrochesnosti v osviti: Ukraina 2017 / Pereklad z anhl. – Instytut rozvytku osvity, – K.: Takson, 2017. – S. 107 - 120.

10. Stotska O. V., Klepko S. F. ta in. Ukrainyskyi shkilnyi pidruchnyk: perspektyvy dialohu hromadskosti i vlady//Postmetodyka. – 2007. – № 5 (76). – S. 23-30.

Николюк О. В.

СИСТЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ УЧЕБНИКАМИ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ РЕСПУБЛИКИ КОРЕЯ

В статье рассматриваются некоторые аспекты проблемы обеспечения учебниками заведений общего среднего образования. В связи с принятием нового Закона Украины «Об образовании» происходит обновление законодательства во всех сферах образования, что является основой коренной его модернизации. Первоначальным заданием в этом процессе является осовременивание учебных программ и усовершенствование средств обучения, среди которых учебник остается важным материальным носителем содержания образования. Автор статьи обращается к положительному опыту в вопросах обеспечения учебниками заведений общего среднего образования Республики Корея, указывает на особенности этой системы, ее достижения и проблемы, а также сравнивает ее с украинской системой учебного книгоиздания.

Ключевые слова: ученик; учебно-методические материалы; smart-образование; учебное заведение.

Nykoliuk O. V.

SYSTEM OF PROVIDING PRIMARY AND SECONDARY SCHOOLS OF KOREAN REPUBLIC WITH THE TEXTBOOKS

The article considers some aspects of the problem of providing general secondary schools with the textbooks. Due to the adoption of a new law in Ukraine "About the education" there is an ongoing renovation of the legislative base in all the areas of education which is the core of its substantial modernization.

The initial goal of this process is a modernization of syllabuses and improving the means of education whereas the textbook remains an important physical media of educational content. The author of the article refers to the positive experience in the matter of providing primary and secondary schools of Korean Republic with the textbooks, points out the specifics of that system, its accomplishments and issues, and also compares it with the Ukrainian system of textbooks publishing.

Keywords: textbook; learning and teaching aids; smart-education; educational establishment.

УДК 373.811.161.2'35

РОБОТА НАД ЗБАГАЧЕННЯМ СЛОВНИКОВОГО ЗАПАСУ УЧНІВ У ПІДРУЧНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 8-ГО КЛАСУ

В. І. Новосьолова,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут педагогіки НАПН України

У статті висвітлюються особливості роботи над збагаченням та активізацією словникового запасу учнів за компетентнісно орієнтованим підручником української мови для 8-го класу (автори В. Новосьолова, Н. Бондаренко). Проаналізовано систему вправ і завдань, спрямовану на досягнення кінцевих результатів – розширення словника учнів й активізацію нових слів у їхньому мовленні. Зосереджено увагу на важливості урахування текстоцентричного підходу, доцільності складання текстів, речень, словосполучень із використанням нових слів. Подано методичні рекомендації щодо роботи над збагаченням словникового запасу учнів на уроках навчання синтаксису й пунктуації у 8 класі. Проілюстровано теоретичні положення зразками практичних завдань.

Ключові слова: збагачення словникового запасу; активізація нових слів; синтаксис і пунктуація; компетентнісно спрямований підручник; система вправ і завдань.

Постановка проблеми. Реформування мовної освіти відбувається в умовах становлення українського громадянського суспільства й відповідає його актуальним запитам і викликам. Нагальною потребою сьогодення є розроблення інноваційних педагогічних технологій, які спрямують навчальний процес у площину здобування учнями знань та умінь, необхідних для успішного життя в глобалізованому інформаційному суспільстві. Відповідно майбутній громадянин України набуде досвіду бути здатним розв'язувати життєві проблеми, виживати й перемагати будь-де в світі.

Модернізація основної школи – центральної ланки освітньої системи – основа успішного здобуття освіти учнями наступних її рівнів і самоосвіти особистості впродовж усього життя. Мова – духовна скарбниця народу й кожного її носія зокрема. Багатий активний словник – ознака культурної людини. Володіння лексичним багатством мови дає змогу добирати необхідні слова для висловлення думки з урахуванням правильності граматичних форм і синтаксичних конструкцій. Збагачення активного словникового запасу учнів у процесі навчання синтаксису має забезпечити якісно новий рівень оволодіння